

๒๐

โทษของ
การพูดไม่ถูกกาล

การกล่าววาจาสุภาษิต เป็นมงคลอันสูงสุด

โทษของการพูดไม่ถูกกาล

๑๘๒

“เราเกิดมาสร้างบารมี” สิ่งนี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนจะต้องรับทราบกัน เพราะการสร้างบารมีเป็นภารกิจหลักที่ยิ่งใหญ่ กว่าภารกิจทั้งหลายในโลก ถือว่าเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญยิ่ง ที่จะต้องทำ ไม่ทำไม่ได้ เพราะทราบใดที่เรายังไม่สิ้นอาสวกิเลส ก็ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกนับภพนับชาติไม่ถ้วน มนุษย์ในยุคนี้มีชีวิตอยู่ได้ไม่เกินร้อยปี ก็ต้องบ่ายหน้าไปสู่เงื้อมมือของพญามัจจุราชผู้มิเสนาใหญ่ที่ไม่เคยปราณีใคร เมื่อมีความประมาท ไม่ได้สั่งสมเสบียงคือบุญเอาไว้ จึงเป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวสำหรับสรรพสัตว์ทั้งหลาย

เพราะเหตุนี้ บัณฑิตทั้งหลายจึงหนักแน่น มั่นคงในการสั่งสมบุญบารมี โดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใดๆ ทั้งสิ้น ท่านเหล่านั้นมักจะเตรียมตัวให้พร้อมก่อนที่จะวาระสุดท้ายของชีวิตจะมาถึง และพร้อมเสมอต่อการเดินทางไปสู่สัมปรายภพ เพราะตระหนักดีว่า การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดาของสรรพชีวิต ดังนั้นผู้มีปัญญาจึงควรหมั่นประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อให้เข้าถึงพระธรรมกายกันได้ ชีวิตของเราจะได้ปลอดภัยทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

มีพระบาลีที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน มงคลสูตร ว่า

**“สุภาสิตา จ ยา วาจา เอตมมมงคลมุตตม
การกล่าววาจาสุภาสิต เป็นมงคลอันสูงสุด”**

โทษของการพูดไม่ถูกกาล

๑๘๓

การอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ที่ยังมีการติดต่อสัมพันธ์กันนี้ คำพูดนั้นเป็นสื่อที่ใช้มากที่สุดก็ว่าได้ วาจาสุภาสิตนั้นหมายถึงคำพูดที่ผู้พูดได้กลั่นกรองไว้ดีแล้ว คิดแล้วคิดอีกจึงพูดออกไป มิได้หมายความว่า อยากจะพูดอะไรก็พูดไปอย่างนั้น โดยขาดการพิจารณาเสียก่อน แต่น่าสังเกตว่า อวัยวะในร่างกายของคนเรานี้ อย่างเช่น ตามีหน้าที่ดูอย่างเดียว ธรรมชาติให้มาถึงสองตา หูมีหน้าที่ฟังอย่างเดียว แต่มีถึงสองข้าง จมูกมีหน้าที่ดมกลิ่น แต่ธรรมชาติให้มาถึงสองรู ส่วนปากทำหน้าที่ถึงสองอย่างด้วยกัน คือทั้งกินและพูด แต่ธรรมชาติกลับให้มาแค่ปากเดียวเท่านั้น เหมือนกับจะบอกว่า ธรรมชาติปรารถนาจะให้คนดูให้มาก ฟังให้มาก แต่พูดให้พอดีๆ ให้มีสติกำกับเวลาพูด เวลาจะทานอาหาร ก็ทานให้พอดีๆ ถ้าพูดน้อยไปก็จะทำให้การสื่อสารไม่สมบูรณ์ พูดมากไปก็เกิดโทษ ไม่พูดเลยก็ยิ่งไม่รู้เรื่อง ดังนั้นการรู้จักพูดนั้นจึงเป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้พูดเอง และผู้ฟังด้วย

แม้เราจะทราบกันมาแล้วว่า วาจาสุภาสิตเป็นสิ่งที่ดี แต่ในชีวิตประจำวัน การใช้วาจาสุภาสิตให้ได้ตลอดเวลาไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะยังมีรายละเอียดปลีกย่อยอีกมากมาย ที่ต้องฝึกฝน การรู้จักใช้วาจาสุภาสิตที่สมบูรณ์นั้น ผู้พูดควรจะขบคิดคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง วันนี้หลวงพ่อยะนาองค์ประกอบของวาจา

โทษของการพูดไม่ถูกกาล

๑๘๔

สุภาชิตมาทบทวนให้ได้ทราบกัน องค์ประกอบนั้นมีทั้งหมด ๕ ประการด้วยกันคือ

ประการแรก คำที่พูดนั้นต้องเป็นคำจริง ไม่ใช่คำพูดที่ เสกสรรปั้นแต่งขึ้นมา ไม่ใช่คำเท็จที่นั่งเทียนพูดกัน เพราะคำจริงแท้ ย่อมจะเป็นคำพูดที่ไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่บิดเบือน ไม่มีการต่อเติมเสริมแต่งให้ดูสมจริงสมจัง จริงแค่ไหนพูดแค่นั้น นี่เป็นประการแรก

ประการที่สอง ต้องเป็นคำที่สุภาพ เป็นคำพูดที่ไพเราะ ซึ่งได้กลั่นกรองออกมาจากใจที่บริสุทธิ์ ไม่ใช่คำที่หยาบคาย ประชดประชัน ล่อเสียด คำหยาบนี้ ฟังแล้วก็ระคายหู คิดถึงก็ ขุ่นมัว

ประการที่สาม ต้องก่อให้เกิดประโยชน์อีกด้วย คือเป็น ผลดีทั้งแก่ผู้พูดและผู้ที่ได้รับฟัง คำพูดนั้นแม้จะเป็นความจริง สุภาพ แต่หากพูดไปแล้วไม่เกิดประโยชน์ เราก็ไม่ควรพูด เพราะมันจะก่อให้เกิดโทษมากกว่า

ประการที่สี่ ต้องพูดด้วยจิตที่ประกอบด้วยเมตตา มีความปรารถนาดีจริงๆ ไม่ใช่เสแสร้งแกล้งทำไป ต้องออกมาจากใจที่บริสุทธิ์ จากหัวใจของยอดกัลยาณมิตร อยากจะให้ ผู้ฟังได้รับประโยชน์ และมีความสุขยิ่งๆ ขึ้นไป

โทษของการพูดไม่ถูกกาล

๑๘๕

ประการที่ห้า พูดให้ถูกกาลเทศะ เรื่องนี้หลวงพ่อยากจะย้ำว่าสำคัญมาก พูดถูกกาล คือรู้ว่าเวลาไหนควรพูด เวลาไหนควรนิ่ง พูดถูกเทศะก็คือถูกสถานที่ รู้ว่าสถานที่อย่างนี้ควรพูดหรือไม่ควรพูดอย่างไร เป็นต้น

การพูดจัดเป็นเรื่องทีละเอียดอ่อน องค์กรประกอบทั้งหลายที่หลวงพ่อนำมากล่าวนี้ เป็นสิ่งที่ทุกคนควรตระหนักให้ติดราบไต่ที่เรายังต้องสื่อสารกันด้วยถ้อยคำอยู่ ต้องพูดให้ถูกกาลเทศะ ถูกบุคคล เพราะหากเราพูดผิดพลาดแม้เพียงครั้งเดียว อาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างที่เราคาดไม่ถึง เหมือนดังเรื่องที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ที่พระบรมศาสดาทรงนำมาเล่า ประารภถึงการพูดที่ไม่ถูกกาลเทศะของภิกษุชื่อว่า โกกาลิกะ เรื่องมีอยู่ว่า

*ในอดีตกาล พระโพธิสัตว์บังเกิดเป็นอำมาตย์แก้วของพระเจ้าพาราณสี พระราชาพระองค์นั้น เป็นผู้ที่รับสั่งมากเกินความจำเป็น พระโพธิสัตว์จึงพยายามหาทุกโอกาสบายที่จะแนะนำพระราชาในทางอ้อม จนกระทั่งวันหนึ่ง พระราชาเสด็จประพาสอุทยาน แล้วประทับนั่งบนแผ่นศิลาที่สร้างไว้สำหรับพระราชาโดยเฉพาะ ในสมัยก่อนนี้เวลาที่พระมหากษัตริย์เสด็จ

*มก. เล่ม ๕๔ หน้า ๕๔๙

โทษของการพูดไม่ถูกกาล

๑๘๖

ประพาสอุทยาน จะมีราชอาสน์คอยรองรับพระองค์ท่าน ถือกันว่าเป็นศิลามงคล เบื้องบนแผ่นศิลานั้นมีต้นมะม่วงสูงใหญ่ ตระหง่านอยู่ต้นหนึ่ง นกดูเหว่าวางไข่ตนเองไว้ที่รังของแมงกาวรังหนึ่งที่ต้นมะม่วงนั้น แล้วบินจากไป แมงกาวประคบประหงมไข่นั้นอย่างดี ด้วยความเข้าใจผิดคิดว่าเป็นลูกของตนเอง ทุกๆ วันหลังจากที่ฟักไข่แล้ว แมงกาวตัวนั้นจะนำอาหารมาด้วยจะงอยปาก เลี้ยงดูลูกนกอย่างดี ไม่เคยให้อดอยาก เมื่อลูกนกดูเหว่าเริ่มโต ขนปีกยังไม่ทันที่จะงอก ก็ส่งเสียงร้องเป็นเสียงนกดูเหว่า แถมยังส่งเสียงร้องออกมาในเวลาที่ไม่ควรจะร้อง แมงกาวตัวนั้นเมื่อได้ยินเสียงของลูกนก ก็คิดว่า ลูกนกตัวนี้เราอุตส่าห์เลี้ยงมาตั้งนาน บัดนี้กลับส่งเสียงร้องเป็นอย่างอื่นแล้ว เมื่อมันโตขึ้นจะทำอะไร คิดแล้วจึงเอาจะงอยปากที่เคยคาบอาหารป้อนด้วยความเข้าใจผิด จิกตีจนลูกนกดูเหว่าตายและตกลงมาจากรัง บังเอิญอีกเช่นกัน ลูกนกตัวนั้นตกลงในที่ใกล้พระบาทของพระราชา

พระราชาทอดพระเนตรเห็นอย่างนั้น จึงตรัสถามพระโหราธิบดีว่า “เกิดอะไรขึ้น” ท่านมหาอำมาตย์จึงได้โอกาสประจบเหมาะ เพราะปรารถนาที่จะใช้อุบายดักเตือนพระราชายู่ออติ จึงฉุกคิดขึ้นทันทีว่า เราอุตส่าห์แสวงหาอุบายมากมาย เพื่อที่จะสอนพระราชาพระองค์นี้ให้ตรัสน้อยๆ ลงบ้าง ตรัสแต่

โทษของการพูดไม่ถูกกาล

๑๘๓

พอดิ แต่พระองค์ตรัสเก่งเหลือเกิน ซึ่งหลายๆ ครั้ง ก็ไม่เหมาะ กับกาลเทศะ ไม่เหมาะ กับฐานะของพระองค์ที่เป็นจอมแห่งนครน มาวันนี้เหตุการณ์เป็นใจ เราจะถือโอกาสนี้ตักเตือนพระราชา จึงได้กราบทูลว่า “ข้าแต่มหाराช ขึ้นชื่อว่าคนปากกล้า พูดมาก ในกาลที่ไม่ควรพูด ย่อมได้รับทุกข์เหมือนกับลูกนกดูเหว่าที่กำลังได้รับนั้นแหละ พระเจ้าข้า ข้าแต่มหाराช ลูกนกดูเหว่า เจริญเติบโตได้ก็เพราะนางกา ปีกยังไม่ทันกล้าแข็งเลย ก็ร้อง ในกาลที่ไม่ควรร้อง เมื่อแม่กาที่เคยรักเอ็นดูได้ฟัง ก็รู้ว่านี่ไม่ใช่ลูกของเรา จึงจิกตีด้วยจะงอยปากให้ตกลงมาตาย ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ หรือสัตว์เดียรัจฉานก็ตามเถอะ หากพูดมากในกาลที่ไม่ควรพูด ย่อมประสบทุกข์ได้เช่นกัน” เมื่อกล่าวอย่างนี้แล้ว ยังให้ข้อคิด กับพระราชาต่อไปอีกว่า

“เมื่อยังไม่ถึงเวลาที่จะเอ่ยปากพูด ผู้ใดก็ตามที่พูด เกินเวลาไป ผู้นั้นย่อมจะถูกทำร้ายเหมือนลูกนกดูเหว่านั้นแหละ มีดที่ลับจนคมกริบดุจยาพิษที่ร้ายแรง หากทำให้ชีวิตตกไปใน ทันทีทันใด เหมือนวาทุณาฬิฆิตไม่ เพราะฉะนั้นบัณฑิตที่แท้จริง จึงรักษา วาจาไว้ ทั้งในกาลที่ควรพูดและในกาลที่ไม่ควรพูด ไม่ควรพูดให้เกินเวลาแม้ในบุคคลผู้เสมอกับตน ผู้ใดก็ตามที่มี ความคิด มีปัญญา พิจารณาเห็นประจักษ์ พูดพอเหมาะในกาล ที่ควรพูด ผู้นั้นย่อมจะครอบงำศัตรูได้ทั้งหมด เหมือนพญาครุฑ

โทษของการพูดไม่ถูกกาล

๑๘๘

จับนาคได้ ฉะนั้น”

พระโพธิสัตว์เจ้าผู้เป็นมหาบัณฑิต ครั้นกราบทูลอย่างนั้นแล้วก็นิ่งอยู่ พระราชาสดับธรรมเทศนาของพระโพธิสัตว์แล้ว ด้วยความที่พระองค์เป็นผู้ที่มีอุปนิสัยแห่งบัณฑิต ด้วยคำพูดเพียงเท่านี้ พระองค์ก็ทรงรับทราบทันทีว่า อำมาตย์แก้วของเรานี้ ชะรอยปรารถนาจะตักเตือนเราเป็นแน่ จึงกล่าวเช่นนั้น นานนักหนอที่เราไม่เคยได้ยินถ้อยคำที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลอย่างนี้ เมื่อทรงดำริอย่างนี้ ทรงทราบด้วยพระองค์เองว่า ควรจะวางตัวอย่างไรต่อไป ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา พระราชาจึงกลายเป็นผู้ที่ตรัสวาจาพอประมาณ ทำให้พระองค์ทรงวางพระองค์ได้อย่างเหมาะสมเป็นที่สุด โดยไม่ต้องหวาดระแวงว่า จะตรัสอะไรที่ไม่เหมาะสมไม่ควรออกไป

พระราชาทรงมีมหาปิติที่ได้พระโพธิสัตว์เป็นยอดกัลยาณมิตร นับจากนั้นเป็นต้นมา พระองค์ทรงดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรม เป็นผู้ที่ตรัสแต่วาจาสุภาษิต ทำให้เป็นที่เคารพนับถือของพลกนิกรของพระองค์ เมื่อพระบรมศาสดาตรัสอดีตนิทานจบแล้ว ทรงประชุมชาดกว่า “ลูกนกดุเหว่าในครั้งนั้น คือภิกษุโกกาลิกะผู้พูดมากในครั้งนี้ ส่วนมหาอำมาตย์แก้วคือเรตถาคคตเอง”

โทษของการพูดไม่ถูกกาล

๑๘๕

เราจะได้เห็นแล้วว่า การพูดที่ไม่ถูกกาลเทศะนั้น ไม่เป็นผลดีต่อตนเอง มีแต่จะก่อให้เกิดผลเสียหายตามมา ทั้งยังทำให้ไม่เป็นที่รัก เพราะคำพูดที่มากจนเกินพอดี จะทำให้คนอื่นมีความอึดอัดใจ บางครั้งหากพลั้งพลาดไปก็เอากลับคืนมาไม่ได้เหมือนธนูที่ปล่อยออกจากแฉ่งไปอย่างนั้น ดังนั้นก่อนที่จะเราจะพูดต้องหมั่นฝึกสติให้ดี ให้มีสติก่อนที่จะพูดออกไป หัดพูดด้วยวาจาสุภาพดี ถ้าทำได้อย่างนี้ ทุกถ้อยคำของเราจะเป็นคำที่มีประโยชน์ เป็นขุมทรัพย์ที่มีค่าเกินกว่าจะสรรหาคำใดๆ มาเปรียบเทียบกับได้ เพราะเป็นถ้อยคำที่จะนำใจของทุกๆ คนให้ได้พบกับแสงสว่างของชีวิต

